

Dendrokronologisk analys av sakristian på Karlskoga kyrka

Karlskoga, Karlskoga socken, Karlskoga kommun, Värmland

2015

Charlott Torgén
Rapport 2015:10

Engelbrektsgatan 3
Box 314, 701 46 ÖREBRO
Tel. 019-602 87 00
www.olm.se

Texterna samt bilderna i denna rapport har licensierats med Creative Commons licens.
www.creativecommons.se

Texterna i denna rapport är skrivna av Charlott Torgén
Bilderna i denna rapport är tagna av Charlott Torgén, om inget annat anges.

INLEDNING.....	5
ADMINISTRATIVA UPPGIFTER	5
HISTORIK	6
UTFÖRDA ÅTGÄRDER.....	7
ANTIKNVARISKA SYNPUNKTER/SLUTSATSER/FUNDERINGAR.....	8

Inledning

År 2015 beviljades Karlskoga församling tillstånd från Länsstyrelsen för att göra en dendrokronologisk analys av sakristian på Karlskoga kyrka. En dendrokronologisk undersökning gjordes redan året innan. Hertigkyrkan ska enligt tradition vara uppförd under 1500-talets slut, medan provet från 2014 visade på att den troligtvis uppfördes under 1600-talets början. Församlingen önskade därför ta ytterligare prov på fler ställen för att få ett säkrare svar.

Arbetet utfördes i juli 2015 av Daniel Eriksson, Bygg & Hantverk i Karlskoga och har följts av antikvarisk medverkande från Örebro läns museum.

En enda besiktning gjordes i samband med att proverna togs. Arbetena godkändes ur antikvarisk synvinkel.

Denna rapport utgör ett komplement till den rapport som skrevs 2014, Rapport 2014-17. Dendrokronologisk analys av sakristian på Karlskoga kyrka.

Administrativa uppgifter

Diarienummer:	2014.230.052
Länsstyrelsens diarienummer:	433-4125-2015
Entreprenör:	Bygg & Hantverk i Karlskoga
Antikvarisk medverkande:	Charlott Torgén, Örebro läns museum
Utförandeperiod:	juli - augusti 2015
Besiktning:	2015-07-30

Bild på framsidan: Borren som används vid provtagningen ger en borrhärna som sedan skickas på analys.

Historik

Under 2014 togs prover i sakristians gavelröste som visade på att timret var fällt under vintern 1620/21. Med stor sannolikhet skulle kyrkan ha uppförts under våren 1621.

Då svaret på provena kom diskuterade resultatet. En fundering var om de stockar som provena togs i, ersatts. Dvs att den ursprungliga kyrkan är äldre än 1621 och att delar av gavelröstet ersattes år 1621 av någon anledning. Verktygsspåren på dessa stockar är dock lika dem inne i sakristian och med stor sannolikhet samtida med varandra, enligt Daniel Eriksson. Man kan också fundera på varför dessa stockar skulle ha bytts ut så snabbt. Det finns inga tecken på fuktskador eller liknande som skulle kunna vara orsak till att stockarna i så fall ersatts.

Utförda åtgärder

Församlingen önskade ta fler prover för att få ett säkrare svar. 2015 genomfördes större åtgärder på Karlskoga kyrka, bland annat byttes en del spån på fasaden. Detta gjorde det möjligt att ta fler prover på sakristians timmerstomme, längre ner.

Proven tas på sakristians norra fasad i de nedersta stockvarven.

Hålen för proven markeras med krita.

Proverna togs på norra sidan av sakristians fasad. Fyra prover togs i sammanlagt tre stockar. Stockarna som proverna togs i var ca 40cm i diameter. Virket i timmerstommen såg enligt Daniel Eriksson, ut att vara bearbetat lika det uppe på vinden/i gavelröset.

Provsvaren visade att timret var fällt under vintern 1620/21, lika virket på vinden. De båda provsvaren tyder på att den äldsta delen av kyrkan uppfördes 1621.

Proven förpackas väl och numreras innan de skickas för analys.

Antikvariska synpunkter/slutsatser/funderingar

Enligt tradition är den ursprungliga delen av Karlskoga kyrka – Hertigkyrkan, dvs den nuvarande sakristian uppförd i slutet av 1500-talet. Med resultatet av två dendrokronologiska analyser som båda visar på att virket fällts under vinterhalvåret 1620/21, så uppstår en del funderingar. Det vanligaste var att virket som fälldes på vintern användes på våren att timra med. Det är därför troligt att kyrkan uppfördes på våren 1621.

Dateringen, att kyrkan uppfördes i slutet av 1500-talet, kan komma av att hertig Karl gav sin tillåtelse till att bilda en egen församling 1586. Han lär även ha givit bönderna tillstånd att bygga kyrkan av timmer från sina skogar i området. Ur dessa uppgifter kan det ha varit lätt att dra slutsatsen att kyrkan byggdes kort därefter, dvs i slutet av 1500-talet.

Kanske var det en lång process i detta fall att uppföra kyrkan? Att man, av någon anledning avaktade med uppförandet, men planerade för det. Samt att de boende i den nya församlingen fick hjälp av hertigen och att det på så sätt omnämns i dokument som att det finns en kyrka.

Intressant vore också att göra en djupare arkivstudie, för att se vad som står i dokument från 15–1600-talen, men även senare, och som kan röra uppförandet av kyrkan och förändringar som skett. Detta för att få en klarare bild över vad som står i handlingarna. Många av de uppgifter som finns idag har traderats i flera led utan någon riktig källkritik. Att genomföra en grundligare arkivstudie och sätta den information som skulle framkomma genom en sådan, i relation till de nya uppgifter och kunskaper man har, skulle vara mycket intressant.

I dessa undersökningar ingick inte en undersökning av själva kyrkvinden. Det är inte ovanligt att det finns återanvända delar från tidigare kyrka eller klockstapel på kyrkvindarna. Här vore det vid tillfälle tänkvärt att göra en undersökning för att se om det finns äldre delar från en eventuell tidigare kyrka eller klockstapel som återanvänts.